

HİRİSTİYANLIKTA YEDİ ÖLÜMCÜL GÜNAH

Muhammed GÜNGÖR *

Öz

Hıristiyanlıkta, temel inanç esaslarından biri olan aslı günah dışındaki günahlar fiilî günah olarak nitelendirilmektedir. Fiilî günah, ölüme götüren günahlar ve bağışlanabilir günahlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Günahı başka bir açıdan yorumlayan Hıristiyan azizler ise bütün günahların kaynağı olarak insanın doğasında bulunan yedi zaafa dikkat çekmişlerdir. Bunları sistematik hale getirip yedi ölümcül günah olarak nitelendirmişlerdir. Kitab-ı Mukaddes'te bir liste halinde yer almayan bu günahlar, kibir, açgözlülük, şehvet, öfke, haset, tembellik ve oburluktur. Bunlar, insanların günlük hayatlarında işledikleri birçok günahın kaynağı olarak görüldüğünden önemlidir. Bu günahlar üzerinde duran Hıristiyan din adamlarının amacı, insanları yedi ölümcül günah hakkında bilgilendirmek ve davranışlarını kontrol altına alabileceklerini öğreterek insanların günah işlemelerine engel olmaktır.

Anahtar Kelimeler: Günah, Yedi Ölümcül Günah, Kibir, Açgözlülük, Şehvet, Öfke, Haset, Tembellik, Oburluk.

Abstract

The Seven Deadly Sins in Christianity

The sins in Christianity except the original sin, which is one of the basic principles of the faith, are called as actual sin. Actual sin is divided into two as mortal sins and venial sins. The Christian saints who interpreted the sin from another angle pointed out seven frailties inborn in the human nature as the source of all sins. They systematized these and characterized them as the seven deadly sins. These sins which are not listed in the Bible are pride, covetousness, lust, anger, envy, sloth and gluttony. They are important since they are seen as the sources of many sins committed by people in their daily life. The purpose of the Christian priests dwelling upon these sins is to inform people about them, and to prevent people from committing sin by teaching them that they can control their behaviors.

Key Words: Sin, The Seven Deadly Sins, Pride, Covetousness, Lust, Anger, Envy, Sloth, Gluttony.

* Dr. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni, MEB; senceristan@hotmail.com

GİRİŞ

Farsça bir kelime olup suç anlamına gelen günah, kutsal ve tabiatüstü varlıklarla ilişkilendirilen dinî bir kavramdır. Bütün dinlerde görülen günah, dinlerin emirlerinin yerine getirilmemesi yahut yasaklarının ihlal edilmesi neticesinde ortaya çıkmakta olup dinî, ahlâkî ve vicdanî açıdan sorumluluk gerektiren bir olgudur (Harman 1996: XIV, 278). Başka bir ifadeyle günah, dinin emir ve ilkelerine aykırı olarak yapılan ve bunun neticesinde maddî ve manevî bazı cezalara konu olan durum ve davranışlardır (Gündüz 1998: 148). Her dinin farklı bir tanrı anlayışına ve insan ile tanrı arasında kendi yapısına uygun bir münasebet düşüncesine sahip olmasından dolayı günahın muhtevası da dinden dine değişkenlik göstermektedir (Harman 1996: XIV, 278). Bütün dinler, müntesiplerini bir şekilde günaha karşı uyarmakta ve onun gerek bu dünyada gerekse ölümden sonraki hayatta helak edici yönü üzerinde durmaktadır (Albayrak 2002: 87).

Bu çalışmamızda Hıristiyanlığın erken dönemlerinden itibaren üzerinde durulan, zamanla sistematik hale getirilen ve insanın başka günahlar işlemesine neden olan başlıca günahlar ele alınmıştır. Sayısı yedi olarak belirtilen bu günahlar, diğer günahlara yol açtığı için “ölümcül” olarak nitelendirilmiştir. Bunlar kibir, şehvet, haset, oburluk, açgözlülük, tembellik ve öfkedir. Hıristiyanlıkta günah anlayışı ve tasnifi, yedi ölümcül günahın tarih içinde şekillenmesi ve Hıristiyan literatüründe nasıl ele alındığı çalışmamız boyunca incelenecektir.

A. HİRİSTİYANLIKTA GÜNAH ANLAYIŞI

Hıristiyan teolojisinde günah, en kısa ifadeyle, “Yaratılanın, Yaratıcı’nın Yasası’na isyan etmesidir”. Derecesi ne olursa olsun bütün günahlar, Tanrı’nın yasasının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir (bkz. Eck 1907: 77-86). Başka bir ifadeyle günah, Tanrı’nın hukukunun bilerek ve isteyerek çiğnenmesi olup kötü bir insanî davranıştır. İnsanın kendisine, komşusuna yahut Tanrı’ya karşı gerçekleştirdiği ve akliselime aykırı her türlü kasıtlı davranış, nihayetinde Tanrı’ya karşı işlenen bir suç telâkki edildiğinden günah olarak kabul edilmektedir (Slater 1925: 83-84). Hıristiyan teolojisinde günahların belli ortak yanları vardır. Bunlar Yasa’ya karşı gelmek (Romalıları 2/23), Tanrı’dan uzak bir şekilde ayrı yaşamak (Luka 15/11-32), Tanrı’nın sözüne itaat etmemek (Matta 7/21), bütün günahların kalpten zuhur etmesi (Matta 15/19-20), ızdırap ve üzüntünün kaynağı olmasıdır (McLane 1905: 46).

Hıristiyanlıkta aralarında belli dereceler bulunan günahlar, çeşitli kategorilerde değerlendirilmektedir. Temelde ise aslî ve fiilî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (O’Neil 1912: XIV, 4). Aslî günah, Âdem’in cennette işlediği günahın, dünyaya gelen her insanda irsî bir leke olarak bulunmasıdır (Harent 1911: XI, 312). Kendi içinde alt bölümlere ayrılan fiilî günah ise bilerek ve isteyerek, zorlama olmaksızın işlenen şahsî günahlardır (O’Neil 1912: XIV, 4-5). Bu günahlar, kötülüğünün vahameti açısından ölüme götüren (bağışlanamaz günahlar) ve bağışlanabilir (ölüme götürmeyen) günahlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Harman 1996: XIV, 282; Slater 1925: I, 85).

Hangileri olduğuna dair kesin bir ittifak olmayan (Eck 1907: 99) ölüme götüren günahlar (bkz. I. Korintliler 6/9-10), insan ruhunu öldürmektedir. Ebedî olan ruhun ölmesi, bağışlanamaz bir günahın işlenmesi neticesinde onun Tanrı’yla olan ilişkisinin kesilmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, bedene can veren ruhun çıkması neticesinde bedenın ölmesi örneğiyle izah edilmektedir. Bunun gibi, ruhtan soyutlanan beden nasıl ölüyorsa Tanrı’dan soyutlanan ruh da ölüp gitmektedir. Ölüme götüren günahlar, insanları Tanrı’nın lütfundan ve dostluğundan, cennetten ve onun lezzetlerinden mahrum bırakmaktadır. Nitekim bütün malını fakirlere verip tüm faziletleri kendinde toplayan bir kişi, hayatı boyunca ölüme götüren günahlardan sadece bir tanesini işleyip tövbe etmeden ölürse kazandığı bütün sevapları kaybettiği gibi bu sevaplar karşısında hiçbir mükâfat da alamamaktadır (bkz. Hezekiel 18/24). Ayrıca bu tür günahları işleyen mücrimlerin, ahirette Tanrı’nın “Ey lanetliler, çekilin önümden! İblis’le melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe girin” (Matta 25/41) sözüne muhatap olacakları bildirilmektedir (Thomas 1859: 442-447).

Fiilî günahların ikinci türü olan bağışlanabilir günahların sebebi, cehalet, düşüncesizlik, şaşkınlık yahut insanın yapısından kaynaklanan zafiyetlerdir. En büyük Hıristiyan azizler dahi bu günahlardan masum olamamışlardır. Bu günahlar insanı Tanrı’nın lütfundan tamamen mahrum bırakmayıp sadece bu ilişkiyi kısmen zayıflatmaktadır. Bunların irtikâp edilmesi, ölüme götüren günahlarda olduğu gibi cehennem cezasıyla sonuçlanmamakta, daha hafif cezaların uygulanmasını icap ettirmektedir. Başka bir ifadeyle, ruhu öldürmese de onun güzelliklerini kirletmektedir. Öte yandan bunlar, insanı çoğu zaman bağışlanamaz ölümcül günahları işlemeye sevk edebilmekte ve Tanrı’nın hoşnutsuzluğuyla neticelenebilmektedir. Bu nedenle Hıristiyanlardan bu günahlardan da uzak durmaları, korkmaları ve hatta nefret etmeleri istenmektedir.

Ayrıca Tanrı'nın hoşnutsuzluğundan ya da onun gücendirilmesinden korkulmadığı anlamına gelmesinden dolayı, bu günahları işlerken tereddüt duymamak yahut pişman olmamak da insanın daha fazla suçlu olduğunu göstermektedir (Thomas 1859: 447-448).

B. HİRİSTİYANLIKTA YEDİ ÖLÜMCÜL GÜNAH

Yukarıda belirtilen ayrımın dışında Hıristiyan din adamları günahı, insan doğasının meyyal olduğu yedi ölümcül günah olarak da tasnif etmektedirler (Slater 1925: I, 97). Yedi ölümcül günah kibir, açgözlülük, şehvet, öfke, haset, tembellik ve oburluktur (Aquinas I-II/84:4). Kitab-ı Mukaddes'te, bir liste halinde yer almayan bu günahlara işaret eden muhtelif cümleler bulunmaktadır (Stalker 1901: 2). Bu günahların, insanın kalbinden geldiği, bencilliğin büyümesi ve eksik sevgi neticesinde ortaya çıktığı düşünülmektedir (Shiplely 1875: 14). Eski dönemlerde “temel” (principle) ya da “büyük” (capital) şeklinde vasıflandırılan bu günahlar, modern zamanlarda “ölümcül” sıfatıyla betimlenmiştir (Eck 1907: 118). Bu günahları ölümcül yapan özellik ise bunların vahameti olmayıp bu günahların birçok başka günaha sebep olmasıdır (O'Neil 1912: XIV, 5).

Thomas Aquinas'a (1125-1274) göre ölümcül bir günah, aşırı derecede arzu edilen bir amaç olup buna ulaşmak için insanoğlu, aslında yedi ölümcül günahtan kaynaklanan pek çok başka günah irtikâp edebilmektedir (II-II/153:4). Sonradan işlenen bu günahların ise müsebbibi olan yedi ölümcül günahtan herhangi biriyle aynı olması zorunlu değildir (Aquinas II-II/118:8). Örneğin, ölümcül bir günah olan açgözlülükten merhametsizlik gibi bir günah hasıl olabilmektedir. Öte yandan, birinin varlığı diğerinin zuhur etmesine yol açtığı için yedi ölümcül günah arasında da sıkı bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Gregory 1850: III-II/489-490).

Yedi ölümcül günahı kategorize etmek isteyen bazı Hıristiyan müellifler, konuya “sevgi” bağlamında yaklaşmışlardır. Bunlara göre kibir, haset ve öfke sevginin bozulmuş olduğu günahlar olarak telâkki edilirken, tembellik sevginin eksik olduğu günah, açgözlülük, oburluk ve şehvet ise sevginin aşırısına kaçtığı günahlar olarak betimlenmiştir (Shiplely 1875: xvii). Bunun dışında şehvet ve oburluğu bedenî günahlar, diğerlerini ise manevî günahlar şeklinde iki kategoride değerlendirenler de olmuştur (Gregory 1850: III-II/490-491). Bu ayrımlara karşılık, şehvet, oburluk ve tembelliği bedenî günahlar; açgöz-

lülüğü dünyevî günah; kibir, haset ve öfkeyi de manevî günahlar şeklinde kategorize edenler de bulunmuştur (Eck 1907: 124).

Yedi ölümcül günah, ilk olarak Aziz John Cassian (360-435) tarafından sistematize edilmiştir. Erken dönem Hıristiyan yazarlarınca sekiz olarak belirtilen bu günahların sayısını Papa Büyük Gregory (540-604), yaptığı bazı düzenlemelerden sonra yedi olarak belirtmiştir. Gregory tarafından yapılan bu düzenleme, ortaçağın önde gelen Hıristiyan teologları tarafından da aynen benimsenmiştir (O’Neil 1912: XIV, 5). Bu günahların yedi ile sınırlandırılması, eski din ve felsefelerde yedi sayısının, kutsal ya da mistik addedilen sayılar arasında en başta geliyor olmasıyla izah edilmiştir (Rogers 1907: 1-2). Bu günahların sınıflandırılmasındaki amaç ise kadın ve erkek bütün insanlara davranışlarını nasıl kontrol edebileceklerini öğretmek, böylece sahip oldukları derunî faziletlerinin onların kötülüğe meyyal olan yönlerine galip gelmelerini temin etmektir (Frank 2001: 96).

1. Kibir: Kitab-ı Mukaddes’in üzerinde durduğu bir günah olan kibir, Tanrı’nın nefret edip iğrendiği günahlar arasında sayılmıştır (Süleyman’ın Özdeyişleri 6/16-17). Papa Büyük Gregory’nin “bütün günahların kraliçesi” olarak tasvir ettiği (1850: III-II/489) yedi ölümcül günahtan biri olan kibir, insanın sahip olduğu faziletlerini aşırı derecede sevmesi (Delany 1911: XII, 405), kendisini bütün anlam ve önemin merkezinde görmesi (Loungo vd. 2014: 14), Tanrı’dan yardım almadan her şeyi yapabileceğine inanması (OP 1985: 5) ve kendisini olduğundan daha büyük görmesidir (Aquinas II-II/162:1). Kibrin özü bencilliktir (Stalker 1901: 18). Kibir bütün günahların kaynağı olarak telâkki edilmektedir. Ayrıca yedi ölümcül günahın diğer unsurlarının da ondan kaynaklandığı düşünülmektedir (Gregory 1850: III-II/489-490). Kitab-ı Mukaddes ise kibri, insandan sadır olup onu kirleten ahlâksız bir davranış olarak betimlemektedir (Markos 7/20-23).

İnsanın sadece kendisini düşünüp Tanrı’nın ve diğer insanların isteklerini unutmaması onu kibre yöneltmektedir (Stalker 1901: 18). Bu bağlamda, insan, nefesine atfettiği yüceliği korumak ve başkalarını kendisine tapması için zorlamak adına bütün insanların kendisinden daha alt seviyelerde olmasını istemektedir. O, nefisini tanrılaştırmaya cüret ederek onu her şeyin üstünde görmektedir (Shiplely 1875: 19). İnsanın kendisini tanrının yerine koyması anlamına geldiğinden kibir, bir nevi putperestlik olarak kabul edilmektedir (Stalker 1901: 27). Kibir günahına bulaşan bir kişi, sahip olduğu bütün yeteneklerinin Tanrı tarafından verildiğini unutmuş olduğu gibi kendisinin bunla-

rın sadece kâhyası olup yeteneklerini nasıl kullandığının hesabını vereceği bir günün geleceğini de unutmuş demektir (Stalker 1901: 18). Ayrıca bir taraftan kendisini, sahip olmadığı şeylerin dahi maliki olarak götürken diğer taraftan gerçekten sahip olduklarının değerini aşırı derecede abartmaktadır (Shipley 1875: 19).

Düşünce, konuşma, eylem gibi manevî yahut giyim kuşam, mobilya gibi maddî konularda kibrin tezahür ettiği yer itibarıyla pek çok çeşidi bulunmaktadır. Özellikle konuşmalarda bazı kimseler, neredeyse tamamen kendilerinden bahsetmekte ve başka bir konuya kayar kaymaz sohbeti, yine kendilerinden söz etmeye getirmektedirler. Böyle bir durumda kibir kolayca abartıya, abartı da yanlışla yol açmaktadır (Stalker 1901: 7-9). Bunun dışında kibir pek çok ahlâkî zafiyete neden olmaktadır. Örneğin insanı, Tanrı'yı aramaktan uzaklaştırmakta, Tanrı'ya, kendisine ve diğer insanlara karşı dürtüst olmasını oldukça zorlaştırmakta, insanları etkilemek için olduğumuzdan daha zeki, daha zengin, daha etkili ve daha güçlü görünmemize sebep olmaktadır. Diğer taraftan insanı güzellik, makam, güç ve onur aramaya yönlendirdiğinden kibir, sahip olduklarımızdan huzursuz ve mutsuz olmamıza neden olmaktadır. Yine kibir, insanı aşırı derecede rekabetçi hale getirmektedir. İnsanları nüfuz sahibi ve güçlü kişilerle arkadaşlık etmeye, muhtaç ve fakirlerden uzak durmaya sevk etmekte yani çıkarıcı yapmaktadır. Görünüşümüze gereğinden çok daha fazla zaman harcamamız da kibir neticesinde olmaktadır. Hatalarımıza karşı bizleri kör eden kibir, söz konusu başkaları olunca, onlar hakkında şüpheli ve tenkitçi olmamıza yol açmaktadır. Bağışlayıcı olamamamızdaki etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kibir, kolayca incinmemize de sebep olmaktadır. Öte yandan kibirli insanlara bir şey öğretilmemektedir, çünkü onlar sahip olduklarından çok daha fazla bilgiye sahip olduklarını düşünmektedirler. Kibirli bir insan yanlış yapabileceğini düşünmediğinden özür dilemeyi de bilmemektedir. Neticede kibir gücümüzü abartmamıza, zayıflıklarımızı önemsizmiş gibi göstermeye sebep olmaktadır (Wilhelmsson t.y.: 9-11). Kitab-ı Mukaddes'te böylesine bir kibrin ardından yıkım ve düşüşün geldiği bildirilmektedir (Süleyman'ın Özdeyişleri 16/18).

Hıristiyanlıktaki dinî anlayışın aksine modern toplumlarda kibir, sadece olumlu bir özellik olarak görülmemekte aynı zamanda bir zaruret olarak kabul edilmektedir. Zira bu toplumlarda, hayatın her alanında insanın kendisini pazarlamak zorunda olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle kibirden dolayı dış görünüşüne büyük önem veren insanlar, kıyafetlere, saç ürünlerine, makyaja,

estetik ameliyatlara ve spor salonlarına yüksek miktarda paralar harcamaktadır (Frank 2001: 98). Buna karşılık Hıristiyan düşüncesinde, insanlar arasında saygı ve otorite elde etmeye çalışanların ne bu dünyada insanlardan ne de öbür dünyada Tanrı'dan bir şey elde edebileceklerine dikkat çekilmektedir (Hunolt 1897: I, 40).

2. Haset: Kitab-ı Mukaddes'te ahlâkî bir zafiyet olarak kabul edilen haset (bkz. Romalılar 1/28-30; II. Korintliler 12/20), kendi üstünlüğünü azaltacağı düşüncesinden ötürü başkasının iyi durumundan dolayı üzülmektir (Delany 1910a: VIII, 326). Başta Aziz Thomas olmak üzere Hıristiyan teologları tarafından yapılan tanımlarda da buna benzer ifadeleri görmek mümkündür. Onlar hasedi, sahip olduğumuz onuru ve yüceliği azalttığı için başkasının sahip olduğu nimetlerden dolayı üzülmek şeklinde tanımlamışlardır (Hunolt 1897: 211). Yedi ölümcül günah arasında sayılan hasetten nefret, kötüleme, dedikodu, bir yakının yaşadığı talihsizliklerden ötürü düğün bayram etme, onun zenginliğinden dolayı acı çekme gibi günahların sadır olduğu belirtilmiştir (Gregory 1850: III-II/490). Özellikle dilin işlediği en kötü günahların pek çoğunun hasetten kaynaklandığı vurgulanmıştır (Stalker 1901: 71).

Haset konusu ele alınırken üzerinde durulması gereken bir mesele vardır. O da başka insanların sahip olduğu her türlü maddî ve manevî üstünlüğe karşı duyulan bütün üzüntüleri haset olarak görmek mümkün değildir. Örneğin ağır bir şekilde bize hakaret edip zarar veren bir düşmanımızın kazandığı bir başarıdan dolayı canımızın sıkılması hasetten daha ziyade nefret veya kindarlık olarak kabul edilmelidir. Yahut şimdiye kadar bize zulmeden birisinin daha yüksek mevkiye gelmesinden dolayı üzülmemiz, zulmünü arttırması için ona pek çok fırsat vereceğinden dolayı haset olarak telâkki edilmemelidir. Toplumda pek çok zararı dokunabileceğinden dolayı liyakat sahibi olmayan birisine itibar edilmesine duyacağımız can sıkıntısı da haset kapsamında değerlendirilmemelidir. Zira bu duygu, adalet ve dindarlık duygusundan gelebilir. Mezmurlar'da geçen ve Davud'a atfedilen "Çünkü kötülerin gönencini gördükçe, Küstahları kıskanıyordum" (bkz. Mezmurlar 73/3:20) cümlesi biraz önce ifade edilen duygunun haset olmadığına kanıt olarak zikredilmektedir. Bu arada adalet duygusundan kaynaklansa dahi kötülerin sahip oldukları üstünlüklerin Tanrı'nın bir takdiri olduğuna da iman etmek gerektiği vurgulanmakta ve sebep ne olursa olsun bu tür insanlara özenilmemesi (Mezmurlar 37/1) emredilmektedir. Bu arada başkalarında gördüğümüz nimetlerin bizde de olmasını istemek de hasetten farklı bir duygu olup gıpta olarak betimlen-

mektedir. Gıpta etmekte başkalarının kötülüğünü istemek gibi bir durum söz konusu olmamasına karşın bu duygunun kolay bir şekilde hasede dönüşebileceğinden bundan da uzak durulması istenmektedir. Ancak diğer insanlarda görülen ahlâkî güzelliklere sahip olmayı istemek, onları bu bağlamda taklit etmek ise güzel bir davranış (I. Korintliler 12/31) olarak anlatılmaktadır (Hunolt 1897: 211).

Şartları ve sınıfı ne olursa olsun dünyadaki bütün insanlar arasında, askerinden avukatına, müzisyeninden ressamına, doktorundan tüccarına; çocuklar, kadınlar ve âlimler arasında hasetten daha yaygın bir şey olmadığı belirtilmektedir (Hunolt 1897: 212-213). Öyle ki sadece bireyler arasında değil aileler hatta milletler arasında bile hasedin olabileceğinden bahsedilmektedir (Stalker 1901: 73). Hasedin diğer günahlardan ayrılan bir yönü ise birbirine eşit olan insanlar arasında görülen bir günah olmasıdır (Aquinas II-II/36:1). Örneğin, bilim adamı olmayan birisi, Nobel ödülünü kazanan bir bilim adamına çok büyük bir ihtimalle haset etmezken bir papaz, güzel vaaz etmek gibi bir yeteneğinden dolayı terfi eden meslektaşına haset edebilir (Loungo vd. 2014: 16).

Haset, kibrin kardeşlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hasetçi kendisini bütün insanların düşmanı olarak görmektedir. Her insan komşusuna en az bir konuda üstün gelebilir. Bu üstünlük hasetçinin beslendiği gıda demektir. Hasetçi bunu kendisine bir kötülük olarak kabul etmekte ve başkalarıyla kıyaslanma neticesinde kendi öneminin zarar göreceğinden korkmaktadır (Shipley 1875: 20). Başkalarının başına güzel ne gelirse gelsin hasetçi bunu, sanki büyük bir meselede kendisine üstün geldiği şeklinde yorumlamaktadır (Aquinas II-II/36:1). Başka bir ifadeyle hasetçi, komşusunun bacağı kırıldığında kendisinin daha iyi yürüyebileceğini zannetmektedir (Mckay t.y.: 28). Hasetçiyi bir nevi budala olarak gören Kitab-ı Mukaddes'te bu konuda şu ifadeler yer alır: "Budalayı kıskançlık bitirir" (Eyüp 5/2). Başkasının manevî özelliklerinden dolayı yakınıldığında ise haset, en büyük kötülük olarak görülmektedir. Zira bu durumun, Kutsal Ruh'a karşı işlenen bir günah olduğu söylenmektedir (Delany 1910a: VIII, 326).

Bir insan haset neticesinde acı ve ıztırdan başka bir şey elde edememektedir. Diğer ölümcül günahlara saplanıp kalan insanlar, bir şeylerin sahibi olabilirler. Mesela açgözlü bir insan, yaptıkları sayesinde zengin olabilir, obur bir insan yiyecek ve içecek elde edebilir, tembel bir insan bir taraftan rahatını ararken diğer taraftan çalışmaktan kaçınabilir. Burada şu soru akla gelmek-

tedir: Haset sayesinde insan ne kazanabilir? Hıristiyan müelliflere göre haset öyle aptalca bir duygudur ki, onun sayesinde insanoğlu Tanrı'yı gücendirirken, dünyada haysiyet namına bir şey elde edememektedir. Haset neticesinde başkalarının zenginlikleri hasetçinin olmayacağından o, ne mala ne de mülke sahip olacaktır. Ayrıca haset, iştahı alıp götürdüğünde insan yediğinden ve içtiğinden zevk alamaz hale gelmektedir. Neticede hasetçi, sadece başka insanların, sahip oldukları zenginliklerinden keyif almasını izleyerek rahatsız olmaktadır. Kişi haset duygusundan ne mutluluk ne onur ne de fayda elde etmeksizin cehenneme müstahak olmaktadır. Zira o, Tanrı'yı gücendirmektedir (Hunolt 1897: 215).

Haset, insanın nefret edip uzak durmaya çalıştıkları kötülükleri hasetçinin başına bela etmekte, onun rahatını ve huzurunu kaçırmaktadır. Zira bu menfur duygu, kaygı, sıkıntı ve kalp ağrısından başka bir şey değildir. Nitekim hasedin, ondan etkilenen kişilere işkence yaptığı, akla eziyet ettiği, haricî duyulara rahatsızlık verdiği ve kalbi yok ettiği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu duyguya kapılan bir insanın aslında kendini cezalandırdığı, kendi kendisinin cellâdı olduğu anlatılmaktadır (Hunolt 1897: 215-216). Kitab-ı Mukaddes ise hasedin insanın kemiklerini çürüteceğini, başka bir ifadeyle onu için için yiyip bitireceğini bildirmektedir (Süleyman'ın Özdeyişleri 14/30).

Bazı Hıristiyan teologlar hasedin, tek başına, hem adaletsiz hem de adil olduğunu düşünmektedirler. Bunlara göre haset, adaletsizdir, zira o bütün nimetlere karşıdır; adaletlidir, zira kendisine imkân verenlere eziyet edip işkence etmektedir (Hunolt 1897: 217). Dolayısıyla hasedin bizzat kendisi cezadır (Stalker 1901: 73). Öyleyse haset eden insan neden kendisine eziyet eder? Talihsizliğin bir kurbanı mıdır? Serveti mi çalınmıştır? Ölüm, onu sevdiği bir arkadaşından mı ayırmıştır? Hakarete uğramış yahut yaralanmış mıdır? Hasetçinin başına bunların hiç biri gelmemiştir. Haset eden insan sadece bazı insanların şanslı yahut övgüye mazhar olmasını, kimi yakınlarının iyi şartlara sahip olup kardeşlerinin kendisinden daha iyi olmasını, başkalarının daha iyi giyinip daha zeki, daha güzel yahut daha yetenekli olmasını içine sindiremeyip kabullenememektedir. Hemen herkes tarafından arzulanan bu özellikler, hasetçinin acı çekmesine neden olmaktadır (Hunolt 1897: 217).

Haset duygusundan kurtulmak için insanoğlunun, Tanrı'nın kendisine bahsetmiş olduklarından keyif alması, sahip olduklarını düşünüp diğer insanların sahip olduklarına aldirmaması öğütlenmektedir. Zengin insanlardan daha sağlıklı bir bedene sahip olabileceğimiz, pek çok hizmetçisi olanlara ba-

karak daha huzurlu bir şekilde yaşam sürebileceğimiz üzerinde düşünülmesi tavsiye edilmektedir (Hunolt 1897: 219-220).

3. Öfke: Farklı tanımları olan öfke, “gerek kendimize gerekse başkalarına bireysel mutsuzluk getiren duygusal ve düşmanca bir tepki” yahut “gerçek ya da sözde bir yanlışın canlandığı güçlü bir hoşnutsuzluk” şeklinde betimlenebilir (Wilhemsson t.y.: 16). Evrensel olup insan doğasının bir parçası olan öfke (bkz. Mezmurlar 4/4), bazen haklı bazen üzücü bazen de o kadar istenmeyen bir durum haline gelmektedir ki böyle bir durumda, Hıristiyan teologlarca ölümcül günah olarak telâkki edilmektedir. Öfkeye neden olan başlıca güdüler fiziksel acılardır. Bunun yanında istenmeyen fiziksel şartlar ve toplumsal stres de öfkeye yol açabilmektedir (Flouri, Joshi t.y.: 12). Küçük düşürülmek, haksızlığa uğramak, yenilgi ve gerilim öfkeye neden olan unsurlara örnek olarak verilebilir (Wilhemsson t.y.: 16). Diğer ölümcül günahlarda olduğu gibi öfkeden de istenmeyen durumlar sadır olmaktadır. Bunlar kavga, hakaret, gürültü, infial, dine saygısızlık (Gregory 1850: III-II/490), kin ve hatta cinayet olarak belirtilirken bunların, Hıristiyan inancına göre, Tanrı tarafından cezazız bırakılmayacağı (Matta 5/22) vurgulanmaktadır (Hunolt 1897: 327).

Öte yandan bizatihi günah olmamakla birlikte (Stalker 1901: 107) yedi ölümcül günahın biri olarak zikredilen öfke, aslında *intikam isteğidir* (Aquinas II-II/158:1). İntikamın mahiyeti ve isteğin niceliği, öfkenin ahlâkî durumunu belirlemektedir. Bunlar akliselimin ilkelerine uygun olduğunda öfkenin günah olmadığı hatta meşru ve takdire şayan olduğu vurgulanmaktadır (Delany 1907: I, 489). Kitab-ı Mukaddes’te geçen “Öfkelenin, ama günah işlemeyin. Öfkenizin üzerine güneş batmasın” (Efesliler 4/26) cümlesinin meşru öfkeye işaret ettiği düşünülmektedir. Aristo’ya atfedilen şu söz ise manidardır: “Herkes öfkelenebilir. Bu kolaydır. Fakat doğru insana, doğru derecede, doğru zamanda, doğru bir amaç için ve doğru bir şekilde öfkelenmek herkesin güç yetirebileceği bir şey değildir, kolay değildir.” Merhametsizlik, katı yüreklilik, duyarsızlık, haksızlık, suiistimal gibi durumlarda öfkelenmek uygun bir davranış olarak kabul edilmektedir. Nitekim Kitab-ı Mukaddes de bu tür durumlar karşısında Tanrı’nın da öfkeleniğinden bahsetmektedir. Bu durumlar karşısında öfkelenememek ise karakterde sorun olduğunu göstermektedir (Wilhelmsson t.y.: 18). Ancak masum birinden intikam almak için kullanıldığında, hak etse bile aşırı derecede gösterildiğinde, hukuka uygun olmadığı yahut uygun olmayan bir gerekçeden ötürü öfke, yedi ölümcül günahın biri olarak gösterilmektedir (Delany 1907: I, 489).

Akliselimin devre dışı kalmasındaki en büyük etken öfkedir. “Öfke zalim, hiddet azgındır” (Süleyman’ın Özdeyişleri 27/4) ifadelerinin yer aldığı Kitab-ı Mukaddes, “Çabuk öfkelenme, Çünkü öfke akılsızların bağrında barınır” (Vaiz 7/9) ifadesiyle buna dikkat çekmektedir. Zira insan öfkelenğinde bütün kontrolünü kaybetmektedir. Neredeyse yaptığı her şey tuhaf ve mantıksız olmaktadır. Öfkeli insan, ne dediğini bilmeden sadece ihtiraslarının emrettiklerini dile getirmektedir. Ağzından her çeşit bela ve küfür çıkmaktadır. Tanrı’ya ve insanlara saygısızlıkta bulunmaktadır. Kendine geldiğinde pişman olup aşırı derecede üzgün olacağı tartışmalara ve kavgalara girmektedir. Önündekinin kim olduğuna bakmadan sağa sola vurmaktadır. Sonunda ona zarar vermeyen kişiler hatta eşi ve çocukları dahi ondan uzak durmaktadır. Kitab-ı Mukaddes böyle bir insanın durumunu, “Çabuk öfkelenen ahmakça davranır” (Süleyman’ın Özdeyişleri 14/17) sözüyle anlatmaktadır (Hunolt 1897: 321-322).

İnsanlar öfkelendiklerinde öfkelerini haklı çıkarmaya çalışmaktadırlar (Wilhemsson t.y.: 16). Kendilerine göre mazeretler öne sürmektedirler. Eşlerinin, çocuklarının yahut çalışanlarının uygun olmayan davranışlarını, öfkeleri için gerekçe olarak göstermektedirler. Hıristiyan müelliflere göre ise gerçekte insanın öfkelenmesine sebep olan ne eşi ne hizmetçisi ne çocuğu ne komşusu ne de başka birisidir. Öfkesinin nedeni, başkalarından gelen en ufak sıkıntıya sabretmesini engelleyen aşırı hassasiyettir. Her şeyin kendi düşüncesine göre olması için gayret göstermesine yol açan inatçılığıdır. Pireyi deve yapan tasavvurlarıdır. Nefsini körletemediği, dizginleyemediği karakteridir. Uzun süredir müptelası olduğu kötü huylarıdır. Huysuzluğunun ve öfkesinin asıl nedenleri aslında bunlardır (Hunolt 1897: 324-325).

Çabuk öfkelenen biri, bu zaafına yenildiğinde daha fazla sinirlenip kontrolünü kaybetmekten başka bir şey elde edememektedir. Onun bu hali, başkalarının kendisine haksızca davrandıklarını düşünmesinden ötürü pek çok acılar ve sıkıntılar yaşamasına yol açmaktadır. Öyle ki öfke, insan sağlığını tehdit edip onun ömrünü kısaltmaktadır. Tıbbî verilere göre de öfkenin, insan sağlığına en fazla zarar veren bir durum olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bir yandan aile üyelerine karşı nefret eder hale gelebilen öfkeli bir insan diğer yandan insanlar tarafından hor görülmektedir. En ufak sebeplerden dolayı kolayca öfkelenen birisinin sevilmesi mümkün değildir (Hunolt 1897: 326-327). Bu nedenle Kitab-ı Mukaddes’te “...her türlü kin, öfke, kızgınlık, bağırışma

ve iftira sizden uzak olsun” (Efesliler 4/31) denilerek Hıristiyanların dikkati bu konuya çekilmektedir.

Öfkeden kurtulmak için pek çok yöntem olmasına (Stalker 1901: 119) karşın özellikle bazı tavsiyelere vurguda bulunmaktadır. Buna göre, öncelikle, öfkeli insanlarla muhatap olanlardan, bu kişilerin hassasiyetlerine dikkat edip buna göre davranmaları, affedici olup öfkeli insanı sakinleştirecek tutum içine girmeleri istenmektedir. Öfkeli insanların ise sakin oldukları zamanlarda, karşılaşılabilecekleri olumsuz durumları önceden görerek kendilerini buna göre hazırlamaları, istenmeyen olaylar karşısında sakin kalmaya çalışacaklarına dair kendilerini eğitmeleri öğütlenmektedir. Rahatsız eden bir durumla karşılaştıklarında buldukları mekânı terk ederek başka yere gitmeleri, öfkeleri geçinceye kadar sabır için Tanrı’ya dua etmeleri istenmektedir. Başka yere gitme imkânı bulamayanlara, tek bir kelime dahi söylemeden, bir eylemde bulunmadan, herhangi bir karar vermeden öfkesi geçene kadar mükemmel bir şekilde hareketsiz kalmaları tavsiye edilmektedir. Bu duruma, Kitab-ı Mukaddes’te “Öfkelenebilirsiniz, ama günah işlemeyin; İyi düşünün yatağınızda, susun” (Mezmurlar 4/4) ifadeleriyle dikkat çekilmektedir. Bunlara rağmen öfke anından kurtulamayan kişilerden, kendilerine dönerek daha önce yaptıkları hatalarından pişmanlık duymaları, Tanrı’yı gücendirdiği için af dilemeleri, öfkesine yenildiğinden ötürü eline bir şey geçip geçmediğini sorgulamaları, kaynağı öfke olan bir sıkıntıya izin verdiklerine değip değmeyeceğini düşünmeleri, dile getirdiği abes sözler üzerinde kafa yormaları beklenmektedir. Bütün bunlardan sonra, Tanrı’nın da inayetiyle, insanın yavaş yavaş öfkesine galip geleceği vurgulanmaktadır (Hunolt 1897: 327-331).

4. Tembellik: Diğer ölümcül günahlarla kıyaslandığında tembelliğin geniş bir alanı kapsaması, bu günahı incelerken birçok zorluğun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Shipley 1875: 159). Buna rağmen tembelliği, en genel ifadeyle, “çalışmaya ve zahmet çekmeye karşı isteksizlik” şeklinde tanımlamak mümkündür (Delany 1912: XIV, 57). Başka bir tanıma göre ise tembellik, akla ağırlık yapan bir durgunluk ve mahzunluk hali olup bunun neticesinde insanın hiçbir şey yapmak istememesidir (Aquinas II-II/35:1). Keşişler tembelliği, oyalanmaya karşı bir istek ve meslektaşları olan keşişleri eleştirmeye yönelmek şeklinde telâkki etmişlerdir. Ayrıca insanları özellikle gündüz vakti etkisi altına aldığından ötürü tembelliği, “gündüz şeytani” olarak betimlemiştir (Loung vd. 2014: 24).

Yedi ölümcül günahın biri olarak tembellik, “umursamazlık” (Delany 1912: XI, 57) ve “hüzün” (Gregory 1850: III-II/490) anlamlarını da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda umursamazlık, “bir çeşit zihinsel bitkinlik” (Loungo vd. 2014: 24) şeklinde ifade edildiği gibi “bir çeşit kasvetli üzüntü olup insanı öyle bir durgunlaştırır ki kişi hiçbir şey yapmak istemez” şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu yönüyle tembellik, Aquinas’a göre, hayırseverliğe karşı işlenen bir günah olmaktadır (Casey 2000: 82). Hüzün anlamında kullanıldığında tembellikten, kin, nefret, korkaklık, umutsuzluk, emirleri yerine getirmede isteksizlik ve aklın yasadışı işlere kayması gibi durumların sadır olacağı bildirilmektedir (Gregory 1850: III-II/490). Tembellik, “manevî cansızlık, dinî uygulamalara karşı bir isteksizlik” şeklinde de nitelendirilmektedir (Stalker 1901: 127-128). Bu özelliğiyle tembelliğin, Tanrı’ya ibadeti tamamen ihmal eden toplumun pek çok kesiminde geniş bir şekilde görüldüğü ifade edilmektedir. Bu çerçevede, Kilisenin tembellikten daha büyük bir düşmanının olmadığı vurgulanırken (Stalker 1901: 137-138), Hıristiyan ibadetleri alanında, tembelliğin etkisinin sınırsız olduğuna işaret edilmektedir. Öte yandan tembelliğin üstesinden gelinmesi gereken büyük günahları etkilediği gibi kazanılması istenilen başlıca erdemleri de etkisi altına aldığı düşünülmektedir (Shipley 1875: 159).

Kitab-ı Mukaddes, Pavlus’un şu sözleriyle tembelliğe dikkat çekmektedir: “Çalışmak istemeyen yemek de yemesin. Çünkü aranızda bazılarının boş gezdiğini duyuyoruz. Bunlar hiçbir iş yapmıyor, başkalarının işlerine karışıp duruyorlar” (bkz. II. Selanikler 3/7-11). Bunun yanında “Tembellikten dam çöker, Miskinlikten çatı akar” (Vaiz 10/18) denilerek de tembellikten kaynaklanan bazı istenmeyen sonuçların ortaya çıkabileceği vurgulanmaktadır. Tembelliğin insan üzerindeki etkisi ise “Tembellik insanı uyuşukluğa iter” (Süleyman’ın Özdeyişleri 12/15) sözüyle anlatılmaktadır. Kitab-ı Mukaddes tembel insanların çalışması gerektiğini “Ey tembel kişi, git, karıncalara bak, Onların yaşamından bilgelik öğren” (bkz. Süleyman’ın Özdeyişleri 6/6-11) ifadesiyle vurgulamaktadır.

Bir hastalık olarak depresyondan farklı olduğu belirtilen (Loungo vd. 2014: 25) tembelliğin tedavisi için, özelliğine göre farklı yöntemler önerilmektedir. Örneğin, tembellik Tanrı’nın sevgisine karşı bir isteksizlik olarak kendini gösteriyorsa Tanrı’nın sevgisini daha fazla kazanmaya çalışmak bir çare olabilir. Tembellik, görevlerimizi yerine getirmede üşengeçlik olarak beliriyor ise işlerimizdeki çabada sebat ederek tembelliğin üstesinden

gelinebilir. Bencilliğimizden kaynaklanan bir ihmalkârlık neticesinde zuhur ediyorsa özveride bulunma panzehirini kullanıp işlerimizi severek yaparak bu zehrin etkisi yok edilebilir (Shipley 1875: 158). Buradan da anlaşılmalıdır ki, tembellik nerede ortaya çıkıyorsa onun üstüne azimle ve sabırla gitmek hastalığın tedavisinde en önemli etkidir. Bu bağlamda, bir yandan günahın her zaman kaçmak gerektiği vurgulanırken diğer yandan günahın saldırısının bazen savaşarak bazen de direnerek alt edilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Aquinas II-II/35:1).

5. Açgözlülük: Sahip olmadığımız şeylere karşı makul olmayan bir istek olarak tanımlanan açgözlülük, aşırı derecede aranan her şeyi kapsayabilir (Stapleton 1908: IV, 462). Bu anlamda o, özellikle aşırı derecede para sevgisi olarak betimlenebilir (Aquinas II-II/118:2). Açgözlülük, şiddetli ve uzun ömürlü bir istektir. Gece gündüz süren, bitmek nedir bilmeyen ihtirastır. İnsanın bütün düşüncelerini ardı arkası kesilmeyen bir telaş içine hapseden doyumsuz bir hırsıdır. O, zenginliği elde etmek, artırmak ve korumak için ruhun ve bedeninin bütün gücünü diken üstünde tutmaktadır. İnsanın kafasını daima sıkıntılı düşünceler, endişeler ve kurgularla doldurmaktadır (Hunolt 1897: 99-100).

Aquinas'a göre maddiyata karşı istekli olmanın bizatihi kendisi günah olmayıp sorun, bu isteğin aşırıya kaçmasıyla zuhur etmektedir. Bu durum, manevî bir soruna işaret ettiği gibi adalete karşı da bir günah olarak kabul edilmektedir. Zira birileri aşırı derecede yokluk çekmeden başkalarının aşırı derecede zenginlik elde etmesi mümkün değildir (Aquinas II-II/118:1).

Kitab-ı Mukaddes'te insanın fitrî zaaflarından biri olarak gösterilen (Vaiz 6/7) açgözlülük, hırsızlık, cinayet ve zina gibi gayriahlâkî davranışlarla birlikte zikredilmektedir. Onun insanı kirlettiğine işaret edilirken (Markos 7/20-23) her türlü açgözlülüğün sakınılması emredilmektedir (Luka 12/15). Yıllarca mal biriktirmenin insana fayda sağlamayacağı misallerle dile getirilmektedir (Luka 12/16-21). Buna karşın günümüz dünyası, insanı, beşiğinden mezarına kadar bir şeylere sahip olması için tatlı dille kandırmaya çalışmaktadır. Öyle ki insan, daha fazla şeye sahip olduğunda daha mutlu olacağı ve hayatının da daha iyi olacağı yönünde ikna edilmiş durumdadır (Wilhelmsson t.y.: 29). Böyle bir durumun tehlikesine değinen Hıristiyan müelliflerden bazıları, bütün insanların açgözlülük gibi ölümcül bir günaha düşebileceğine dikkat çekmektedir (Shipley 1875: 221).

Hıristiyan inancına göre, yedi ölümcül günah arasında sayılan açgözlülüğün ihamet, sahtekârlık, düzenbazlık, yalancı şahitlik, huzursuzluk, şiddet ve katı kalpli olmak gibi durumlar sadır olmaktadır (Gregory 1850: III-II/490). Bu ahlâkî zafiyete dikkat çekilirken açgözlü insanların bu illete müptela olduklarını kabul etmemeleri ve sadece pek az insanın açgözlü olduğunu düşünmeleri ayrıca vurgulanmaktadır. Bundan dolayı, açgözlü insanlara yapılan nasihatlerin pek yararı olmadığı belirtilmektedir (Hunolt 1897: 123).

İnsanlık tarihine bakıldığında açgözlülüğün tarih içinde bariz bir şekilde kötü bir rol oynadığı görülecektir. Bundan dolayıdır ki yedi ölümcül günah hakkında eserler veren Hıristiyan müellifler açgözlülüğün neden olduğu pek çok günaha işaret etmişlerdir. Kitab-ı Mukaddes'te geçen "Her türlü kötülüğün bir kökü de para sevgisidir" (I. Timoteos 6/10) cümlesinde geçen *para sevgisi* ifadesi, hem açgözlülüğe işaret etmekte hem de bu duygunun kötülüğün kaynaklarından biri olduğunu vurgulamaktadır. Haydutların, hırsızların ve katillerin ortaya çıkmasında açgözlülüğün etkisinden bahsedilmektedir. Ayrıca tüccarların mallarına hile bulaştırması, çırağın patronunun kasasına el uzatması ve hatta avukatın yalan söylemesinde de açgözlülüğün etkisini görmek mümkündür. Bu ölümcül günahın sadır olan bir başka günah ise kumardır. Kumar neticesinde bireysel ve toplumsal huzursuzluğun ortaya çıktığı ise herkesin malumdur. Öte yandan bir ülkenin kendi topraklarıyla yetinmeyip başka bir ülkenin topraklarına göz dikmesinde ve bunun neticesinde savaşların çıkıp masum insanların mallarının yağmalanmasında açgözlülük kendisini hissettirmektedir (Stalker 1901: 23-26). Neticede açgözlünün, amacına ulaşmak için işleyemeyeceği hiçbir günah olmadığı vurgulanmaktadır (Hunolt 1897: 109).

Hıristiyan düşüncesine göre açgözlülük, insanı, Tanrı'ya yönelik bütün isteklerinden, sonsuz şeylerden ve ruhunu kurtarmak için bütün gücüyle çalışmaktan alıkoymaktadır (Hunolt 1897: 100). Muhtemelen bu nedenle, Kitab-ı Mukaddes, bedeninin dünyevî eğilimleri olarak gördüğü açgözlülüğü nitelendirirken ağır bir ifade kullanarak şunları dile getirmektedir: "Şunu kesinlikle bilin ki, fuhuş yapanın, pisliğe düşkün olanın ya da putperest demek olan açgözlü kişinin, Mesih'in ve Tanrı'nın Egemenliği'nden mirası yoktur" (Efesliler 5/5), "...putperestlikle eş olan açgözlülüğü öldürün" (Koloseliler 3/5). Bu bağlamda açgözlülük, Tanrı'nın yerini alırken açgözlülüğün somut göstergesi olan para da pek çok insanın tanrısı olmaktadır. İnsanın sevecen bir şekil-

de parmaklarıyla dokunduğu gümüş ya da altından madenî paraların, aslında onun tanrısının şekillendiği tasvirler olduğu belirtilmektedir. Bu ise kalbin büyük bir sevgi ile paraya yönelmesi, aklın da parayı, her türlü şartta, sığınılacak bir liman olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Bu arada açgözlülüğü sadece varlıklı insanlarla sınırlandırmanın hata olduğunun altı çizilmektedir. Zira fakirler de aynı derecede bu illetin mağduru olabilmektedir. Fakirin eline para geçtiğinde yaşadığı aşırı sevinç, yokluğunda ortaya çıkan aşırı depresyon hali, gerçekte, paranın tanrı kabul edildiğinin ve onun yanında başka bir tanrının benimsenmediğinin göstergesidir (Stalker 1901: 27-29).

Paranın insan kalbinde böylesine bir yer edinmesi birden olmayıp yavaş yavaş gerçekleşmektedir. Başlangıçta ihtiyaçlarını karşılamak için para kazanmaya çalışan insan, bir süre sonra ileriye bakmakta ve hatırı sayılır bir servet edindikten sonra yüksek bir mevkiye gelebileceğini düşünmektedir. Kolayca ulaşılamayan bu istek, onu gitgide para biriktirmeye zorlamakta, böylece ihtiyaç duyabileceği her şeyi alabileceği bir duruma geleceğine inanmaktadır. Bu arada, hem çalışmalarının sonucu olarak paraya düşkün olmaya başlamakta hem de zengin olduğunu düşünmek onu mutlu etmektedir. Her geçen gün paraya olan düşkünlüğü artmaktadır. Kitab-ı Mukaddes'in "Parayı seven paraya doymaz, Zenginliği seven kazancıyla yetinmez"(Vaiz 5/10) cümlesiyle dikkat çektiği bu durumun sonunda ise insan, parayı bırakmaktansa açlık acısı çekmeyi hatta neredeyse ölümüne bitkin olmayı tercih etmektedir (Hunolt 1897: 88).

Öte yandan dünyevî geçici menfaatler için çalışan açgözlü insanın Tanrı'nın isteklerinin hiçbirini yerine getiremeyeceği, aslında Tanrı'nın emirlerini yerine getirmesinin imkânsız olduğu vurgulanmaktadır. Zira biri yüce Yaratan diğeri para sevgisi olan iki efendiye aynı anda hizmet etmek mümkün değildir (Hunolt 1897: 99). Kitab-ı Mukaddes'te bu duruma şöyle dikkat çekilmektedir: "Hiçbir uşak iki efendiye kulluk edemez. Ya birinden nefret edip öbürünü sever, ya da birine bağlanıp öbürünü hor görür. Siz hem Tanrı'ya hem paraya kulluk edemezsiniz" (Luka 16/13).

Zamana meydan okuyan açgözlülük, yaşın ilerlemesiyle azalacağına gitgide artmakta ve derinlere kök salmaktadır. Bu nedenle gençliğinde çoğu savurgan olan yaşlılar, daha sonra en açgözlü insanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yaşlarda daha cimri, dünya nimetlerine karşı daha hırslı olmaktadır. Bir ayağının çukurda olduğunu bilmesine rağmen kasasının parayla dolu olduğunu görmek kadar onu mutlu eden başka bir şey bulunmamaktadır.

Ölüm döşegindeki birçok günahkâr yaptıklarından dolayı pişman olup tövbe derken bu durum, tanrısı para olan açgözlü için söz konusu değildir. O, diğer günahlarından dolayı tövbe ederken genellikle açgözlülüğünden ötürü tövbe etmeden ölmektedir. Bu illetten dolayı eğer herhangi bir haksızlığa karıştıysa genellikle bunu tazmin etmeden de ahirete intikal etmektedir. Çünkü o, ölmek üzereyken sadece çok sevdiği paralarından sonsuza kadar ayrı kalacağını üzüntüsünü yaşamaktadır. Para sevgisiyle dolu olduğundan kalbinde nasihatlere yer bulunmamaktadır. Bu nedenle ona sonsuzluğun hazinelerinden, cennetin nimetlerinden, ceennemin ebedî azabından bahsetmenin hiçbir faydası olmamaktadır (Hunolt 1897: 112-114).

Açgözlülüğe karşı insanın, üç inancı kafasına sağlam bir şekilde yerleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Öncelikle insan, paradan daha iyi şeylerin olduğuna inanmalıdır. Örneğin, seven bir kalp ve temiz bir vicdan paradan daha iyidir. Sadece bunlara sahip olan insan, para olmadan da mutlu olabilmektedir. Bunlar olmadan paranın getirdiği mutluluk ise aldatıcıdır. İkinci inanç, paranın bir amaç olmayıp sadece amaca götüren bir araç olduğunun şuurunda olmaktır. Böylece insan, izin verildiği takdirde paranın kendisini zalimce yöneteceğini, izin verilmediği durumda ise kendisinin paraya hükmedeceğini bilir. Son olarak paranın sonsuza kadar saklanamayacağını farkına varılması gerekmektedir. Kitab-ı Mukaddes, “Dünyaya nasıl geldiyse öyle gider, Emeginden hiçbir şey götürmez elinde” (Vaiz 5/15) diyerek bu duruma dikkat çekmektedir. Bu bağlamda açgözlü bir insan, bütün mal varlığını vârislerine miras olarak bırakacağını düşünerek tatmin olabilir. Ancak bu insan, vârisinin mirasını koruyamayıp akılsızca davranarak saçıp savurabileceğini aklından çıkarmamalıdır (Stalker 1901: 33-42).

6. Şehvet: Günahlar, bireye ve topluma verdikleri zararlara göre değerlendirildiğinde şehvet, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olarak telâkki edilmektedir. Joseph F. Delany şehveti, insanın tenasül organlarında tecrübe edilen bedensel hazzı, haddinden fazla arzulamak yahut bu haza karşı aşırı derecede düşkünlük şeklinde tanımlamaktadır (1910b: IX, 438). Hıristiyan düşüncesine göre şehvet, aslında Tanrı tarafından insanlara bahşedilen fitrî bir arzudur. Tanrı, hem birey hem de toplum için çok gerekli olan bazı eylemleri büyük bir haz ile birleştirmiştir. Böylece bu tür eylemler daha kesin ve daha kolay bir şekilde yerine getirilebilmektedir. Örneğin, yeme ve içmeyle ilişkilendirilen bir haz olmasaydı pek az insan böylesine zorunlu olan bir eylem için sıkıntıya girerdi. Tanrı, neslin devamı için gerekli olan eylemin

gerçekleşmesi için de insanı harekete geçirecek şehvet gibi bir haz yaratmıştır. Bu arzunun tatmini ise evlilik müessesisiyle gerçekleştirilmelidir. Evlilik dışında gerçekleştirildiğinde ise günah olarak kabul edilmektedir (Slater 1925: I, 100).

Şehvet, hakkında konuşulması en zor olan günahlardan biridir. Bazı durumlarda sessiz kalmak konuşmaktan daha etkili olduğundan normal şartlarda bu konuda daha az kelam edilmesi daha iyi olarak görülmektedir. Hatta bu tür günahlardan bahsetmek o kadar kötü olarak telâkki edilmektedir ki bu meselede konuşmak bile utanç vesilesi sayılmaktadır. Ancak Kitab-ı Mukaddes'in bu konuda sessiz kalmadığı, hatta bu konuyu yüksek sesle dile getirdiği görülmektedir (Stalker 1901: 43-44). Kitab-ı Mukaddes, bu ölümcül günahın vahametini şu cümleyle belirtmektedir: “ ‘Zina etmeyeceksin’ dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, bir kadına şehvetle bakan her adam, yüreğinde o kadınla zina etmiş olur. Eğer sağ gözün günah işlemene neden olursa, onu çıkar at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme atılmasından iyidir” (Matta 5/28). Gizli de olsa bu tür düşüncelere dalmak insanın şehvî arzularına yenik düşmesine yol açmanın yanı sıra insan ruhunun derin bir şekilde lekelenip kirlenmesine de sebep olmaktadır. Bu düşünceler ne kadar sık dile getirilirse akıl da kaçınılmaz olarak o kadar sık bir şekilde bu konu üzerinde durmaktadır (Stalker 1901: 47).

Aslında normal kabul edilen, ancak anormal bir isteğe dönüştüğünde yıkıcı ve aşağılayıcı bir hale gelen (Johnson 1997: 289) şehvetin, yedi ölümcül günahın biri kabul edilmesi şaşırtıcı değildir. Zira cazip ve fitrî görünen bu duygu, insanın arzularını şiddetle uyandırıp amacına ulaşması için onun pek çok kötülük irtikâp etmesine neden olmaktadır (Delany 1910b: IX, 438). Öyle ki böyle bir insan, arzularında o kadar ileri gitmektedir ki başkalarının söylediklerini ve düşündüklerini umursamaz bir hale gelmektedir (Wilhelmsson t.y.: 43). Şehvet, insanı sanki demir zincirlerle tutuyormuş gibi olmaktadır. Onu hayatı boyunca sürüklemektedir. Gece gündüz ona sataşır akıldan hiç çıkmaz hale gelmektedir. Her durumda cazibesini göstermektedir. En güzel kıyafetiyle ortaya çıkmaktadır. Akli kör ederek insana, bütün ahlâkî sorumlulukları unutturmaktadır (Johnson 1997: 289). Bu arada altı çizilmelidir ki şehvet kademeli bir günahdır. Yani, bir ağacın eğimli olduğu yöne doğru düşmesi gibi, insan bu günahın içine birden düşmez, zaman içinde kayar. Başka bir ifadeyle şehvet, tamamen alev alıncaya kadar için için yanan bir günahdır (Wilhelmsson t.y.: 48).

Diğer ölümcül günahlardan pek çok kötülük sadır olduğu gibi şehvetten de, aklın işlevini yerine getirememesi, saygısızlık, hercailik, kendini beğenme, dünyaya meyletmek ve öbür dünyadan korkmak veya ümidini kesmek gibi istenmeyen durumlar hasıl olmaktadır (Gregory 1850: III-II/490). Kitab-ı Mukaddes, verdiği bazı örneklerle şehvet yüzünden insanın ne hallere düşebileceğini şu ifadelerle dile getirmektedir: “Böyle kadınların güzelliği seni ayartmasın, bakışları seni tutsak etmesin. Çünkü fahişe yüzünden insan bir lokma ekmeğe muhtaç kalır. Başkasının karısıyla yatmak da kişinin canına mal olur. İnsan koynuna ateş alır da, giysisi yanmaz mı? Korlar üzerinde yürür de, ayakları kavrulmaz mı?” (Süleyman’ın Özdeyişleri 6/25-28). Bu arada şehvet, ortaya çıkış şekline göre zina, eşi aldatmak, ensest, tecavüz ve livata gibi farklı şekillerde nitelendirilmektedir (Delany 1910b: IX, 438).

Şehvetin, Tanrı tarafından insana verilen fitrî bir istek olmasından yola çıkan ve onun zararlarını idrak edemeyen bazı insanlar, doğuştan gelen diğer istekler gibi şehvete düşkünlük gösterilmesinin kınanmasına itiraz etmektedirler. Öncelikle bilinmelidir ki, insanın doğuştan gelen arzuları, sadece bunlara tamamen dalıp gitmek için ona verilmiş değildir. Bilakis, insandan bu duyguları kontrol altına alıp bunlara karşı direnmesi beklenmektedir. Bu isteklerin her birinin belli sınırlar içinde olması gerekmektedir. Eğer insan, doğasında olan bu isteklere direnmeksizin teslim olursa bir hayvandan farkı kalmaz. Bu bağlamda insanın insan olması, isteklerine hâkim olup kendisini kontrol altına almasıyla mümkün olur. Şehvet ise insanın nefesine hâkim olmasını gerektiren en güzel örnektir. Çünkü bu konuda gösterilecek gayretin daha zor olması, daha sık bir şekilde tekrar edilmesi ve daha uzun süreli olması icap etmektedir. Hıristiyanlar, bunun ödülünün ise hem bireysel hem ailevî hem de toplumsal olarak büyük olacağına inanmaktadırlar (Stalker 1901: 58-59).

Şehvet günahından uzak durmak için pek çok neden sayılabilir. Bunların içinde bir tanesi özellikle dikkat çekmektedir. Buna göre şehvet, mağdurlarını umutsuz bir esaretin altında tutan en ölümcül günahdır. Herhangi bir şekilde şehvetin ellerine kendisini kaptırduğunda insanın, bu durumdan kurtulması neredeyse imkânsız görülmektedir. Kitab-ı Mukaddes bu konuya şu cümlelerle işaret etmektedir: “O [ahlaksız] kadının evi insanı ölüme, yolları ölümlere götürür. Ona gidenlerden hiçbiri geri dönmez, yaşam yollarına erişmez.” (Süleyman’ın Özdeyişleri 2/16-19). Ancak, Hıristiyan din adamlarına göre, imkânsız olan Tanrı için imkânsız değildir. Tanrı için her şey imkân

dâhilindedir ve İsa Mesih, insanları diğer günahlardan olduğu gibi şehvet günahından da kurtarmak için gönderilmiştir (Stalker 1901: 61-62).

Ölümcül günah kabul edilen şehvetten uzak durmak veya kurtulmak için pek çok tavsiye bulunmaktadır. Öncelikle birey, kendisinin bu günaha yatkın olduğunu, hiç kimsenin güvende olmadığını kabul etmelidir (bkz. I. Korintliler 10/12). Böyle bir ahlâksızlığın ciddiyetinin önemini fark edip bu günahın cezasız kalmayacağını unutmamalıdır (bkz. Matta 5/27-30). Her zaman dikkatli olmalı, uçurumun kenarına çit çektiğini düşünerek kendisine güvenmemelidir. Başlarda zararsızmış gibi görünen bu arzu hissedilir hissedilmez hemen bastırılmalıdır. Zira insan, zayıflıklarını beslediğinde aslında onları güçlendirdiğini aklından çıkarmamalıdır. Bu arzuyu beslemeyip açlıktan öldürmelidir. İnsanın bu yöndeki zafiyetini harekete geçirecek müstehcen resim, görüntü ve kelimelerden uzak durulmalıdır. Böyle durumlarda o ortamdaki kaçmak en iyi yol olarak gösterilmektedir. Evli olanlar, evliliklerini sağlamlaştırılmalıdır. İyi bir evlilik insanı güçlendirdiği gibi şehvî duygulara karşı daha iyi savaşmak için de fırsat vermektedir. Tanrı'nın verdiklerine rıza gösterip, özellikle bu günahattan uzak durmak için ona dua edilmelidir (Wilhelmsson t.y.: 47-50).

7. Oburluk: Oburluk, yeme ve içmeye aşırı derecede düşkün olmak anlamına gelmektedir (Delany 1909: VI, 590). Başka bir ifadeyle, yeme ve içmenin verdiği tatmin duygusundan kaynaklanan bedenî hazzı haddinden fazla ve bencilce arzulamaktır (Shipley 1875: 249). Normal bir insana göre yemek ve içmek, aşırıya kaçmadan ayarlanmalıdır. Bedenin sağlığı ve gücü için gerekli olanlar yenilip içilmelidir. Ancak, ara öğünler için uygun zaman önceden bekleniyor, oldukça enfes yemekler isteniyor, aşırıya gidiliyor yahut yemek açgözlüymüş gibi silinip süpürülüyor ve yemeklerin hazırlanmasına gereğinden fazla özen gösteriliyorsa, böyle bir durumun oburluk olduğu söylenmektedir (Slater 1925: I, 102).

Tanrı'nın bütün güzel nimetlerinde olduğu gibi yemekte de dengenin bozulduğu görülmektedir. Bu ise günümüzde bir çeşit hastalık olarak kabul edilen obeziteye yol açmaktadır. Obeziteyi ise kalp krizi ve kanser takip etmekte ve sonuç, insan için ölüm olmaktadır (Wilhelmsson t.y.: 62). Öte yandan oburluktan saçma sapan bir sevinç, küfürbazlık, kirlilik, gevezelik, anlayışta donukluk hissi (Gregory 1850: III-II/490), hantallık ve şehvet (Loungo vd. 2014: 23) gibi istenmeyen durumlar sadır olmaktadır.

Oburluk, bizatihi ölümcül günah olmaktan ziyade bağışlanabilir bir günahdır. Ancak oruç ve perhiz gibi emirlerin ihlal edilmesine yol açıyor, sağlığa önemli derecede zarar veriyor yahut bir insanı, basit işlerini dahi yapamayacak hale getiriyorsa, yeme ve içme yaşamın amacı oluyor ya da sarhoşluk neticesinde akıl tamamen kayboluyorsa oburluk, yedi ölümcül günahtan biri olmaktadır (Slater 1925: I, 102-103). Kitab-ı Mukaddes'te geçen "tanrıları mideleridir" (Filipililer 3/19) ifadesi, Hıristiyan inancının oburluğu nasıl değerlendirdiğini göstermektedir. Öte yandan aşırı içki içenlerin ve oburların hallerine de değinen Kitab-ı Mukaddes, bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Aşırı şarap içenlerle, ete düşkün oburlarla arkadaşlık etme. Çünkü obur ve ayyaş kişi yoksullaşır" (Süleyman'ın Özdeyişleri 23/20-21).

İnsanın obur olduğunu gösteren bazı emareler vardır. Bunların başında, yemek saatine daha vakit olmasına rağmen sadece damağı şenlendirmek için yemek saatini öne çekmek, yemeğin kalitesini ve lezzetini düşünmek gelmektedir. Gerçekten de oburlar, daha yemeğe vakit olmasına rağmen leziz yemekler peşindedirler. Damak zevki için soslar ve baharatlar peşinde koşmaktadırlar. Öte yandan bazıları, yemeklerini zamanında yiyip baharatlara, yemeğin kalitesine ve lezzetine fazla önem vermediklerini söyleyebilirler. Ancak bu insanlar, tüketmeleri gereken yemek miktarında aşırı gidiyorlarsa yedi ölümcül günahtan biri olan oburluğun cazibesine kapılmışlar demektir. Son olarak bütün bunlara karşı koyabilecek iradeye sahip olanlar, makul miktardaki yemeği dahi olsa büyük bir istekle yiyorlarsa bu da oburluğa işaret etmektedir. Bu son durum, yemeği yerken sergilenen tavır ve hâl ile kendini göstermektedir. Bu ise bedenî hazza ne kadar düşkün olduğunu gösteren açık bir işaret olup diğerlerinden daha kötü olarak telâkki edilmektedir (Shipley 1875: 269-271).

Diğer pek çok günahta olduğu gibi oburluktan kurtulmak için de bazı tavsiyeler dile getirilmektedir. Bunlardan en önemlisi obur bir insanın yeme içmeye müptela olduğunu, bu konuda disiplin sahibi olmadığını ve iradesine yenik düştüğünü kabul etmesidir. Zengin yemek çeşitlerinin bulunduğu ortamlardan uzak durması, ateşle oynayanın sonunda kendisini yakacağını aklında tutması gerekmektedir. Sağlıklı yiyeceklerin bulunduğu yerlerden alışveriş yapması üzerinde durulmaktadır. Ayrıca kahvaltı yapmaya özen göstermesi, mümkün olduğunca bu öğünü atlamaması, daha az yiyip daha iyi yiyecekler tüketmesi, en azından yürüyüş şeklinde de olsa egzersiz yapmaya özen göstermesi tavsiye edilmektedir. Hıristiyan müellifler, bu bağlamda, özellikle

yemeklerden önce, verdiği nimetlerden ötürü Tanrı'ya mutlaka dua edilmelisi gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Ayrıca Kitab-ı Mukaddes'te geçen “ne yer içerseniz, ne yaparsanız, her şeyi Tanrı'nın yüceliği için yapın” (I. Korintliler 10/31) emrinin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Wilhelmsson t.y.: 67-70).

SONUÇ

İnsanların günah işlemelerine neden olan unsurlar üzerinde düşünen Hıristiyan din adamları, insanda fitri olarak bulunan bazı unsurlara dikkat çekmişlerdir. Yedi ile sınırlandırılıp günah olarak kabul edilen bu unsurlar kibir, açgözlülük, şehvet, öfke, haset, tembellik ve oburluktur. Günlük hayatta her insanın işleyebileceği ve özellikle bazı insanların karakterine iyice yerleşmiş olan bu günahlar, çoğu zaman insanların akliselimlerini kaybetmelerine ve amaçlarına ulaşmaları için türlü günahlar işlemelerine sebep olmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı bunlar “ölümcül” olarak kabul edilmiş ve Hıristiyan literatüründe “yedi ölümcül günah” olarak betimlenmiştir.

Yedi ölümcül günah, Kitab-ı Mukaddes'te bir liste halinde yer almamasına karşın, bunlara değinen muhtelif cümlelere rastlamak mümkündür. Asırlar önce Hıristiyan din adamları bu fitri zaafırlar üzerinde durarak insanları bunlara karşı hem dikkatli olmaya çağırmışlar hem de bunlarla nasıl başa çıkabilecekleri hakkında tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bu günahların sınıflandırılmasıdaki amaç ise insanlara, davranışlarını nasıl kontrol altına alabileceklerini öğretmek ve kötülüğe meyyal olan bu yönlerine galip gelmelerini sağlamaktır.

Asırlar boyunca edebiyat, tiyatro, sanat ve müziğin konusu olan yedi ölümcül günah, günümüzde de film ve televizyonlarda popülerliğini korumaktadır. Her gün ve her saat oburluk, şehvet, açgözlülük, haset, kibir, öfke ve tembellik gibi günahları televizyonlarda görmek mümkündür. Artık insanlar, bu günahları işlememek için nefisleriyle mücadele etmemekte, hatta bunları benimsediği gibi menfaatleri için de kullanmaktadırlar. Böyle bir ortamda asırlardır üzerinde durulan Hıristiyanlıktaki yedi ölümcül günah ayrı bir önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Albayrak, Kadir (2002). “Dinlerde Günah Kavramı ve Kurtuluş Yolları”. *Dinî Araştırmalar*. C. 4, S. 12: 87-107.
- Aquinas, Thomas. *The “Summa Theologica”*. Çev. Fathers of the English Dominican Province. London: R.&T. Washbourn, Ltd.
- Casey, John (2000). “Sloth”. *New Blackfriars*. C. 81, S. 949: 77-89.
- Delany, Joseph F. (1907). “Anger”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 1: 489.
- ----- (1909). “Gluttony”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 6: 590.
- ----- (1910a). “Jealousy”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 8: 326.
- ----- (1910b). “Lust”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 9: 438.
- ----- (1911). “Pride”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 12: 405.
- ----- (1912). “Sloth”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 14: 57-58.
- Eck, H. V. S. (1907). *Sin*. New York, Bombay, Calcutta: Longmans, Green, And Co.
- Flouri, Eirini, Heather Joshi (t.y.). “Anger”. *Seven Deadly Sins*. Economic and Social Research Council.
- Frank, Lisa (2001). “The Evolution of the Seven Deadly Sins: From God to the Simpsons”. *The Journal of Popular Culture*. C. 35, S. 1: 95-105.
- Gregory (1850). *Morals on the Book of Job*. Oxford: John Henry Parker; London: F. And J. Rivington. III-II/ 31.
- Gündüz, Şinasi (1998). *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Harent, S. (1911). “Original Sin”. *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 11: 312-315.
- Harman, Ömer Faruk (1996). “Günah”. *DİA*. C. 14: 278-282.
- Hunolt, Franz (1897). *Sermons on the Deadly Sins*. Çev. J. Allen, New York, Cincinnati, Chicago: Benziger Brothers. C. I.
- Johnson, Julian (1997). *The Path of the Masters*. 16. Baskı. Punjab, India: Radha Soami Satsang Beas.
- Loungo, Michael, Stephen Tucker, Claire Wilson (2014). *Seven Deadly Sins and Seven Lively Virtues*. y.y.
- Mckay, Stephen (t.y.). “Envy”. *Seven Deadly Sins*. y.y. Economic and Social Research Council.

- McLane, William W. (1905). "A Christian Conception of Sin". *The Biblical World*. C. 25, S. 1: 46-51.
- O'Neil, A. C. (1912). "Sin", *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 14: 4-11.
- OP, Simon Tugwell (1985). "The Sin of Pride". *New Blackfriars*. C. 66, S. 775: 4-8.
- Rogers, Frederich (1907). *The Seven Deadly Sins*. London: A. H. Bullen.
- Shipley, Orby (1875). *A Theory About Sin*. London: Macmillan and Co.
- Slater, Thomas (1925). *A Manual of Moral Theology*. Gözden Geçirilmiş 5. Baskı. London: Burns Oates & Washbourne Ltd. C. I.
- Stalker, James (1901). *The Seven Deadly Sins*. London: Hodder and Stoughton.
- Stapleton, John H. (1908). "Covetousness". *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company. C. 4: 462.
- Thomas, H. J. (1859). *Short Sermons*. Fransızcadan Çev. G. A. Hamilton, Louisville, KY: Webb & Levering G.
- Wilhelmsson, Lars (t.y.). *The Seven Deadly Sins*. y.y.,